

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ КАТЕГОРІЙ О. ШПЕНГЛЕРА

Орлов С. Ф.

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії, політології та юридичної логіки
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Деякі дослідники творчості О. Шпенглера визначають його як такого філософа, якого ще більшою мірою, ніж Ф. Ніцше, можна назвати філософом культури – «культур-філософом». Окрім того, О. Шпенглер водночас є також істориком культури, оскільки для нього «будь-яке справжнє історичне дослідження є справжньою філософією». Історичний феномен, зокрема той чи інший культурно-історичний тип, є улюбленим предметом його думки, його філософування. Для з'ясування питання про природу історичної реальності, яку він розуміє як історію культури, О. Шпенглер, як і інші представники філософії життя, переходить від суто методологічної проблематики до конкретних історико-культурних досліджень, які спираються на «систему категорій», яку він розробив.

У цій «системі категорій» шпенглерівської філософії, на відміну від попередньої традиційної філософії, де зазвичай протиставляли «душу» та «світ» як суб'єкт та об'єкт, вони тлумачаться спільно як абстрактне вираження факту «життя», тобто факту становлення, постійної зміни. «Душа», на думку О. Шпенглера, – це те, що підлягає здійсненню, «світ» – здійснене, а «життя» – це саме здійснення.

«Система категорій» О. Шпенглера прислужує йому для побудови філософії історії, що й було метою всього його філософування. Саме відштовхуючись від неї, він претендує на те, щоб замінити звичну для європейця схему світової історії (Стародавній світ, середньовіччя, Новий час) іншою схемою історичного процесу, яка заперечує існування світової культури (а отже, і світової історії) як єдиного закономірного й поступально-еволюційного процесу.

У «Сутінках Європи» замість цієї традиційної концепції О. Шпенглер викладає свій погляд на світову культуру як сукупність окремих (індивідуальних) унікальних і неповторних, а також відокремлених одна від одної, ізольованих і замкнених у собі культур, кожна з яких наділена власною «душею». О. Шпенглер розглядає як окремі мінливі вияви також вираження єдиного життя, що перебуває в центрі всього. Тому й вивчає він не світовий культурно-історичний процес як єдине ціле (оскільки, на його думку, такого не існує), а лише конкретні культурно-історичні типи, тобто конкретні вияви «єдиного життя» (історичної реальності). Це був кардинальний поворот від питань методології історичного знання до дослідження структури самої історичної реальності, щоб відповісти на запитання про те, чим є історичне буття, або історичність.